

TRANSILVANI'A.

Fóia Asociatiunei transilvane pentru literatur'a romana
si cultur'a poporului romanu.

Acésta fóia ese cate 3 cóle pe luna si costa 2 fr. v. a. pentru membrii asociatiunei, éra pentru nemembrii 3 fr. Pentru strainatate 4 fr. cu porto postei. Abonamentul se face numai pe cate 1 anu intregu. — Se abonéza la Comitétulu asociatiunei in Sibiiu séu prin posta séu prin dd. colectorii.

Nr. 2.

Brasiovu 10. Ianuariu 1868.

Anulu I.

PROTOCOLULU

Adunarei generale a Asociatiunei transilvane pentru cultur'a si literatur'a poporului romanu, tienute in Clusiu la $26/14$, $27/15$ si $28/16$ Augustu 1867.

(Continuare.)

SIEDINT'A II.

tienuta la $27/15$ Augustu 1867.

X. In $27/15$ Aug. serbatoarea de S. Maria in baseric'a nostra adunanduse éراسi membrii presinti ai Asociatiunei, deinpreuna ca unu numeru frumosu de ospeti, dupa celebrarea S. Liturgie in bisericele romane la $1/2$ 11 óre in sal'a redutului, pentru de a luá parte la a dóu'a siedintia a adunarei generale, la dispunerea presidiului se cetésce inainte de tote protocolulu siedintiei precedente prein notariulu ad hoc Iustinu Popfiu, carele cu unele modificari neinsemnate se aproba si verifica.

XI. Inainte de a trece la ordinea dilei D. presiedinte atrage atentiunea adunarei la doue telegrame sosite Asociatiunei in diu'a de éri din Bucuresci, carii óreza lucrariloru acestei adunari generale succesu si reusire fericita.

Unulu, adresatu presidiului adunarei generale in Clusiu, dela v. presiedintele Asociatiunei. D. Timoteiu Cipariu, carele de si se afla in departare, se vede totusi cà cu anim'a, cu sufletulu este in mediloculu nostru.

Altulu dela societatea literaria adunata in Bucuresci, adresatu Dlui Pamfiliu protop. in Clusiu, subsemnatu de Eliade

presedintele si Sbiera secretariulu numitei societati si inaintatu prein Urechia Alesandrescu si Dr. Hodosiu membrii aceleiasi societati.

Ambe aceste telegrame semne invederate despre solidaritatea, ce intrunesc astadi pre toti romanii sub flamur'a culturi nationale, electrisara animele membriloru si ale ascultatoriloru presenti, cari la cetirea loru prorupsera in cele mai entusiastice strigari de „se traiésca!“ ce pareau cà nu mai voru se incete.

Abiá se compuse linistea, candu D. Dr. Ratiu lia cuventulu si inca sub impresiunea bucuriei generali propune, cá adunarea se grabesca a respunde la acele felicitari fratiesci cu asemenea resalutari cordiali; spre care scopu se se alega o comisiune de 3 insarcinata cu compunerea testulu acelui respunsu, si cu efectuirea inaintarei lui la locul meritu.

Care propunere redicanduse la valoare de concludu, se alegu prein achiamatiune DD. Dr. Ratiu, Balintu prot. Rosiei si Coroianu vicariu Selagiului.

XII. Dupa acést'a D. presedinte presenta adunarei gen, doue recursuri. unulu alu lui Ioanu Feiurdeanu dein Clusiu. care cere unu ajutoriu de 60 fr. pentru terminarea studialoru sale chirurgice; altulu alu lui Iacobu Tulbureanu, maestru papucariu dein Alba-Iuli'a, care asemenea cere vreunu ajutoriu dela Asociatiune.

Acéste recursuri la propunerea Dlui Antoneli se dau comisiunei bugetarie, cá se-si dé opiniunea meritoria la tempulu seu.

XIII. D. presedinte pune la ordine — conformu programei — cetirea disertatiuniloru restante si pune intrebarea, care se se cetésca mai antaiu, a Dlui Vajda, seu cea a Dlui Dr. Tincu?

Pan' a nu decide adunarea in privinti'a acést'a, D. Huza not. consist. dein Gherl'a, propune a se ceti numele membriloru intrati de nou; care propunere inse cade prein acea declaratiune a Dlui Chif'a, cá comisiunea respectiva inca nu si-a inchiatu lucrarile sale.

Reluanduse caus'a disertatiuniloru se decide a se ceti antaiu disertatiunea Dlui Vajda.

D. Vajda cere indulginti'a adunarei, cà fiendu densulu impedecatu dein caus'a sanatatiei, se se pota ceti disertatiunea sa prein D. Iosifu Popu jude cerc. si Mihailu Bohetielu; ceea ce acceptanduse, D. Iosifu Popu pasiesce pre tribuna si cetesce disertatiunea Dlui Vajda intitulata: „Meditatiune asupr'a

crescerei tenerimei si asupr'a intrebarei, cum s'ar poté impedcá saraci'a poporului si mediloci, cá se capete stare mai bunisioara etc." Dupa D. Iosifu Popu continuà cetirea disertatiunei D. Mihailu Bohetielu. Fiendu inse acésta disertatiune, care adunarea o ascultà cu placere si atentiune, prea lunga si fiendu téma, cá nu cumva absorbenduse tempulu, se nu remana tempu indestulitoriu pentru alte afaceri ale adunarei generale, D. Vajda se convoiésece a se face prein D. Iosifu Popu numai unu prospectu dein ceea ce mai restá dein disertatiunea sa, carea se alatura aici sub H).*)

XIV. Inca sub decursulu cetirei acestei disertatiuni se infaciasià comisiunea esmisa pentru compunerea respunsului tramitiendu societatiei literarie dein Bucuresci, care cetinduse prein D. Dr. Ratiu cu o mica modificare se aproba intre manifestari de bucuria si se dispune a se mediloci numai decatu inaintarea aceluia la loculu menitu.

XV. D. Dr. Maioru face intrebarea: au tiene-se-va siedintia si dup' amiadi? In care casu propune a se luá acum la desbatere numai obiectele mai scurte si de mai mica insemnatate, fiendu atentiunea membriloru acum prea fatigata.

La care intrebare se raspunde deocamdata dein partea presidiulu negativu; ca adeca dup' amiadi nu se pote tiené siedintia dein caus'a scurtiemei tempului.

XVI. Presidiulu pune la ordinea dilei cetirea raporteloru comisiuniloru esmise in siedinti'a precedinte.

Mai antaiu se da locu comisiunei de 5 insarcinate cu esaminarea raportulu secretariulu II. despre lucrarile anuali ale Comitetulu.

D. Nemesiu cá referinte raporta, cá comisiunea a aflu lucrurile Comitetulu corespunditorie pe deplinu hotarirei adunarei gen. si inchiaia propunendu, a se vota Comitetulu pentru acuratatea si ostenelele-i puse in ducerea afaceriloru Asociatiunei multiamita protocolarminte.

Adunarea iea raportulu spre cunoscienti'a placuta; ér' propunerea o primesce cu „se traiésca!“

Acestu raportu se alatura aici sub I.)

XVII. D. Orosu referintele comisiunei esmise pentru ceretarea socoteleloru, cetesce raportulu acestei comisiuni.

Dr. Maioru observandu dein cetirea raportulu amintitu, cá unele pusetiuni ar fi dificultate dein partea comisiunei, pro-

*) Nu s'a tramesu pan' acum.

pune a se luá acelu raportu dein pusetiune in pusetiune la esaminare, cá se se pota astfeliu dá mai usioru deslucirile necesarie.

Care propunere acceptanduse, D. Orosu incepe a ceti raportulu de nou, dein pusetiune in pusetiune.

Pusetiunea 1) Comisiunea afla, cá in cass'a Asociatiunei pentru 10 esemplaria dein actele adunariloru generali au incursu cu 45 cr. mai pucinu; deci propune a se incasá sum'a acest'a pre calea sa.

La deslucirea data prein D. cassariu adunarea trece preste acésta pusetiune.

Puset. 2) Comisiunea observandu, cá cassariulu Asociatiunei D. Stezariu a compusu socotelele cu cea mai mare acuratate si ostenéla, propune a i se aduce pentru acést'a multiamita in scrisu.

Acest'a propunere afla resunetu viu in animile membriloru, si se redicà la valore de conclusu intre aplaude.

Se mai cetira inca si alte doue pusetiuni; absentandu inse unulu dintre membrii acelei comisiuni anume D. Piposiu, versatu in ducerea ratiotiniului, se decide a se amená desbaterea acestoru, precum si aceloru alalte pusetiuni pana la infaciarsiarea lui la siedintia.

XVIII. D. presiedinte dà locu comisiunei de 3 insarcinate cu verificarea membriloru vechi si conscrierea celoru noui.

D. Gavrilu Popu cá referinte cetesce numele si ofertele membriloru vechi, carii au solvitu restantiele de pre anii trecuti; asemene si numele si ofertele membriloru intrati de nou in Asociatiune, pre cari adunarea i acceptà intre orari de „se traiésca!“

XIX. Ne mai potenduse continuá siedinti'a, pentru cà tempulu erá acum prea inaintatu si observanduse, cá unii deintre membrii chiamati prein afaceri urginti familiari séu oficiose, au de cugetu se plece alta di demanetia catra casa, dupace dupa amiadi abiá ar fi possibile tienerea siedintiei, cá se pota totusi participa si ei la actulu prea insemnatu alu alegerei oficialiloru, D. presiedinte propune a se face alegerea in siedinti'a de mane indata la inceputu, cá asia aceia, pre carii i chiama impregiurarile catra casa, se se pota departá indata dupa finierea actului de alegere.

Acést'a propunere provoca o discussiune mai indelungata, la care luara parte mai vertosu DD. Dr. Ratiu, Dr. Maioru, Rusu, Servianu Popovicu, Nemesiu s. a.; unii spriginindu

propunerea, ceialalti doriendu a se continuá siedinti'a dupa amiadi.

In urma adunarea dein respectu catra acei membri, cari suntu necesitati a se departá, decide a se continuá siedinti'a dup' amiadi, anumitu pentru actulu de alegerea oficialiloru.

Cu acést'a siedinti'a se dissolve la 3 ore dup'amiadi, provocanduse membrii dein partea presidiului a se aduná érasei pentru continuarea siedintiei dup'amiadi la 5 óre.

Continuarea siedintiei II. in ²⁷/₁₅ Aug. 1867 dupa amiadi la 5 óre.

Nepotenduse gati protocolulu siedintiei de demanetia dein caus'a angustiemei tempului, se trece la ordinea dilei; si la ordinea dilei e unulu dein acturile cele mai insemnate, cele mai aduncu taiatorie in viéti'a Asociatiunei, adeca alegerea de presedinte si v. presedinte, amenanduse alegerea celoru alalti oficiali pre diu'a urmatoria.

XX. D. presedinte propune a se ceti protocolulu membriloru cá se se veda, carii suntu indreptatiti la alegere!

Dr. Ratiu interpeléza pre secretariu, au aflase acel'a in stare a ceti numele toturoru membriloru, si déca se afla, atunci propune a se face alegerea prein votu nominale, dandusi unulu fiacare votulu in ordinea, dupa cum se voru ceti numele dein lista.

D. Gaetanu reflecta, cà dupa cum isi aduce aminte, votulu nominale e opritu prein statute.

Cetinduse Şlu respectivu dein statute, apare cà acel'a nu contine nimicu, de unde se se pota deduce oprirea alegerei prein votu nominale.

Acum se incinge o discussiune scurta, dar viua pentru alegerea nominala si in contra.

D. Nemesiu propune se se traga de oparte cei carii suntu membri.

Se primesce si se efectuesce. D. Vis. Romanu partinesce votisarea nominala, ar dori inse a se face cu acea modalitate, cá fiacare la cetirea numelui seu se si puna siedul'a pre mesa cu insemnarea aceloru, pre carii i doresce de presedinte si vice-presedinte, cá astfeliu alegerea se fia scutita de orice presiune si de orice banuéla.

Dr. Maioru partinesce votisarea nominala orala.

D. Puscariu e pentru propunerea Dluí Romanu dein motivulu adusu de áclasi.

In urma pentru de a curmá disputele fara folosu la do-

rinti'a generala, D. presiedinte resumandu inca odata propunerile facute, acele se punu la votisare; votisarea se face prein siedere si scolare, si maioritata primesce a se face alegerea prein votisare nominala orala.

Presidiulu anuncia acestu conclusu ale adunarei cu acelu adausu pofitu dein mai multe parti, ca votisarea se se intemple odata pentru ambii presiedinti.

XXI. Dupa acéste se procese numai decatu la alegere. Numele membriloru se cetescu prein DD. Stezariu si Pamfiliu. Resultatulu fu, cà deintre 82 membrii presinti, 73 votisara pentru D. Vasiliu L. Popu de presiedinte, éra 72 pentru D. Ioanu Hanea de vice-presiedinte; 6 se retienura dela votisare, ér ceialalti isi dederu voturile Dlui Cipariu.

Enunciandu D. presiedinte acestu resultatu, adunarea prea multiumita prorupe in aplause insufletite.

Redicanduse acum D. Vasiliu L. Popu inainte de tote isi descopere convingerea, care crede cà e a tuturor membriloru, cà intre toti barbati natiunei nostre dein Transilvani'a doui suntu, carii dupa meritele loru nevescediatorie pre campulu literaturii si alu culturii natiunale, si dupa activitatea loru dovedita la atate ocazioni ar fi mai demni a stá in frunte si mai abili a conduce acést'a Asociatiune la infflorire. Acesti doui barbati suntu DD. Cipariu si Baritiu, la cari nume membrii plini de deliciu isi esprima recunoscinti'a si respectulu catra marii barbati cu aplausele cele mai entusiastice.

Cu tote acéste D. Vasiliu L. Popu mandru de increderea, cu care 'lu onorà florea intelegintiei romane se supune vointiei adunarei, primesce presidiulu oferitu asia dicendu cu unanimitate, in care privesce nu numai o onóre, ci si o sarcina promitiendu in termini alesi, cà 'si va dá tota silinti'a de a inaintá in nou'a sa pusetiune scopulu maretii, scopulu nobilu alu Asociatiunii, si cà elu nu va lipsi neci odata dela adunările generali.

Noue vivate i vestescu simpatiele adunarei.

Asemene iea cuventulu D. Ioanu Hanea si dechiaranduse cu modestia, cà nu'si cunosce meritele, pentru cari se fia demnu de unu oficiu atatu de onorificu, primesce totusi cu multiamita pentru increderea adunarei, si primesce si pentru aceea, cá neprimindu se nu cugete cineva, cà pentru aceea nu primesce, pentru ca s'ar teme, cá primirea iar cauza dora unele neplaceri dein partea principaluluu seu, care e unu barbatu cu multu mai loialu, cu multu mai umanu, decatu se se pota presupune

asia ceva despre densulu, si care si altucum scie, cà alegerile au de a se renoi la ficare alu treilea anu. In urma promite a conlucrá si elu dupa poteri la prosperarea Asociatiunei, si finí salutatú de orarile adunarei.

Cu aceste fininduse actulu alegerei, pentru care fú conchiamata acésta siedintia, adunarea se disolve. hotarinduse a se tiené siedinti'a a III. alta di in $28/16$ Aug. la 8—9 óre demanétia:

Iacobu Bolog'a m. p.
presied. inter.

Ioanu V. Rusu,
secret. II. alu Asociat.

Notarii ad hoc:

Mihailu Bohetielu.
Andreiú Francu.
Iustinu Popfiu.

Ideile fundamentali ale economiei natiunale.

(Continuare.)

In evulu mediu

séu mai bine disu in unele privintie evulu intunerecului, scienti'a economiceii natiunale inca nu a fostu mai favorita cá pe tempulu greciloru si alu romaniloru; unele fenomene momentóse si favoritorie pentru economi'a natiunale nu se potu trece cu vederea, dar se potu privi numai cá incercari de transactiune dein anticitate la referintiele moderne. Astufeliu de institutiuni au fostu corporatiunile meseriesiloru (in limb'a vulgara „tiehuri) s. a.; dar tote institutiunile dein evulu mediu pe lunga insusirea buna ce aveau ca formanduse societati, in care industriesii se ajutá si calificá in productiunea manufactureloru, aveau o parte rea, ca intrarea in astufeliu de asociatiunii era aternatoria dela voi'a celoru ce se aflá odata in astufeliu de asociatiuni, era aternatoria dela profesiunea religiuinaria, dela natiunalitate etc., ba ce e mai multu, era aternatoria si dela referentie familiari, asia incatu unu meseriesiu capace de multe ori nu potea intra in corporatiune fara a aduce diferite jertfe, d. e. trebuia se ia de socia pe fet'a cutarui si cutarui maestru cu influintia, seau se se asiedie intr'unu locu unde era priimitu in corporatiune, dar unde nu avea destulu de largu campu de activitate spre desvoltarea facultatiloru sale in meseri'a in care era deprinsu. Sistem'a staturiloru dein evulu mediu adeca sistem'a feudala a adusu cu sene, ca unu statu nu avea pentru sustienerea sa asia multe trebuintie cá in tempulu de facia. O parte mare dein lipsele statului se acoperea cu servitiu natu-

ralu. Fondulu statului spre acoperirea trebuințelor sale eră numărulu locuitorilor capaci pentru servitiulu statului. Acestu numeru de omeni pentru ca serviau se bucurau de unele prerogative, incatu ei se ingrigeau de competentiele lor de multe ori mai bine decatu candu aru fi fostu platiti dein vesteri'a statului; dar fiendu ca controla nu pre eră, asia tota greutatea cadea pe economi, cu deosebire pe economii rurali, pentru ca acestia dupa ocupatiunea lor totudéun'a erau mai pucinu inteliginti cá cei ce se ocupá cu alte ramuri dein economi'a nationala. Acésta stare anormala nu se intielege numai despre cei ce facea servitiu militarescu, ci se intende si asupra justitiei.

Cumca functiunilor de statu nu li a mersu reu in acele tempuri, se vede si in diu'a de astadi, ca totu se mai afla omeni cari s'ar oferi a face servitiu statului asia dicundu numai pentru onóre, numai se aiba privilegiu si se fia pucinu controlati. Sub astufeliu de imprejurari standu economi'a nationala in evulu mediu nadusita, scienti'a acesteia inca a trebuitu se remana indaraptu.

Trecundu tempurile turburarii si incepundu a domni pacea in staturile Europei, a inceputu se crésca si se inflorésca si scientiele; intre aceste vedemu si pe scienti'a economiei nationala in deosebite sisteme rivalisandu cu celelalte.

In desvoltarea scientiei nationala deosebescu economistii nationali trei perióde:

I. Periodulu antaiu dein secolulu alu XVI. pana in secolulu a XVIII. la Quesnay.

II. Periodulu alu doilea dela Quesnay 1758 pana la Adamu Smiedt 1776.

III. Alu treilea periodu dela Adamu Smiedt pana in tempulu de facia.

La inceputulu desvoltarei scientiei economiei nationala literatii au intemeiatu sistemele lor pe acele fenomene, cari au fostu mai batatore la ochi; dein aceste fenomene au dedusu apoi principie, care mai apoi s'au aretatu a fi false. Cautandu dar scrutatorii cá cine e avutu, au gasitu ca acela care are bani, pentru ca cu banii iti poti castiga tóte cele trebuincioase, cu banii se potu multiumi tote dorintiele; mergundu mai departe si cautandu si intrebandu cá banii in cantitate mare de unde vinu, au gasitu ca dein comerciu; pentru ca industri'a si agricultur'a de si nu suntu de despretiuitu, dara ele nu aducu bani cá comerciulu si nu inbunatatescu starea materiale. Cautandu mai incolo, ca care poporu e mai avutu in bani, au

gasitu, ca poporul italianu dein republice prein comericiulu celu estinsu in Orientu si Holandesii au cei mai multi bani, pentru aceea au statoritu principiulu, cumea pentru cá se fia unu statu, unu poporu avutu, trebuia se aibe bani multi, si pentru cá se'si póta castiga bani, trebuie se pórté comericiu catu se póte de estinsu, pentru ca acest'a aduce bani; si anume comericiulu esternu, pentru ca prein acest'a incurgu bani in tíera. Economí'a rurale si alte ramuri de economia, prein cari se inmultiescu productele crude au remasu parasite, pentru ca productele crude suntu voluminose si grele de esportatu, fara de aceea s'a cautatu cá productele crude se fia in tíera catu se pote de eftine, cá industriasiu se pota produce catu se pote mai multe manufacturi de esportatu si aceste se se pota vende catu se pote de eftinu, cá prein eftinatatea loru se se póta tiené concurinti'a cu alte tieri, cari vendu asemenea producte; asia incatu esportulu totudéun'a se fia mai mare cá importulu. In urma si pe temeiulu acestei sisteme adoptate au inceputu unele regimuri si anume republic'a Venetiei, Angli'a, Franci'a si Holandi'a a luá comericiulu sub scutulu loru, l'au ajutatu crediendu ca bun'a stare a popóraloru loru vine numai si numai dein comericiu. De aici au urmatu feliurite monopole, pentruca staturile protegeau comericiulu avendu si ele venitu bunu dein trensulu. Celu mai mare adoratoriu alu acestei sisteme a fostu ministrulu Franciei Colbert, dela care se si numesce acésta sistema sistem'a Colbertiana. Dara fiendu ca unu statu déca voiá cá esportulu totudéun'a se fia mai mare decatu importulu, trebuia se oprésca cá de o parte se nu vina marfa in tíera mai multa cá catu ésa afara, ba a trebuitu se oprésca atatu cá totudéun'a se ésa mai multa decatu intra, asia a trebuitu se puna vama grea pe productele care intre in tíera. Dara statele vecine inca nu dormea, ci facea asemenea, asia incatu se vedea ca starea buna materiala numai prein comericiu esternu nu e asigurata si sistem'a acésta inca trebuia se cade. De alta parte 'si dá tóta silinti'a, cá starea producentiiloru dein tíera se fia indestulatoria, cá se nu fia ateratori dela producentii dein afara, lucrurile care se potu produce in launtru se nu se aduca dein afara. Acésta sistema s'a numitu dela oprirea marfuriloru dein afara sistem'a prohibitiva. Pentru ca favorandu unu regimu d. e. esportulu de fabricate ce avea in abundantia si favorandu importulu de producte crude, tíer'a aceea unde era se'si vanda acelu regimu fabricatele si de unde voiá se aduca producte crude, ingreună prein vama esportarea

productelor crude și oprea importului de fabricate asiatic, încât se vedea că unu popor numai până atunci poate să sperdie o stare bună materiale preîn această sistemă prohibitivă, până când altu popor se vede înșelatu, ăr mai multu nu. Preîn această frecările neplăcute între staturi și popore era neîncunjuravere, fiindu că unulu voi'ă a se înăvuti cu daun'ă celuilaltu, și asiatică această sistemă a trebuitu să cada numai preîn nepracticabilitatea ei.

Nepotenduse sub această sistemă radicală industri'ă deîn legăturile monopolurilor și nepotendu înflorî că comerțulu, pentru că deîn partea regimurilor nu a fostu ajutorată că comerțulu; ăr de alta parte remanendu economi'ă rurală și alte ramuri de economiă care se ocupa cu producțiunea de obiecte crude cu totulu înderaptu, fiindu că nu numai nu avea ajutoriu deîn partea puterilor de stat, ci deîn contra erau apasate preîn sistem'ă prohibitivă și erau jertfa comerțului, a începutu a se simți seraci'ă în toate clasele poporului afară de clas'ă comercianților mari, cari cu sumele castigate sub sistem'ă mercantilă și prohibitivă își dau totă silinți'ă a purcede pe calea carea au pornitu. Mai simțită a fostu saraci'ă la clas'ă de omeni, care se ocupau cu agricultur'ă, adică: la bietii plugari. Dar fiindu că numărulu de omeni în această clasă e forte însemnatu, s'au aflatu barbati de stat, cari au venitu la ide'ă, că deca unu statu voiesce să fie puternicu, trebuie să îngrijesca că starea clasei de omeni cari se ocupa cu economi'ă rurală să fie bună. Mai multu barbati literati cu deosebire în Franci'ă au începutu a îndreptă scrierile lor pentru îmbunătățirea clasei poporului, care se ocupa cu agricultur'ă. Epoch'ă o a facutu François Quesnay mediculu lui Ludovicu alu XV. Acelu barbatu că proprietariu de pământu ocupanduse multu cu agricultur'ă și cunoscundu toate pedecile și greutățile cu care avea a se lupta acestu ramu de economiă națională după instituțiunile ce erau atunci în Franci'ă, și-a datu totă silinți'ă a îmbunătăți starea proprietarilor de pământu. Scrutările ce lea facutu în acestu ramu de știință l'au dusu la convingere, că venitul primitiv alu unui popor zace în producțiunea pământului. Pe temeiulu acestei ipoteze a datu elu la anul 1758 unu opus intitulatu *Tableau économique*. Quesnay nu a datu publicității opulu numitu până cându nu s'a convinsu, că principiile dezvoltate întrinsulu voru fi bine întemperate deîn partea opiniunei publice. Pregătiri pentru edarea opului numitu și încercări despre primirea lui a facutu Quesnay în *Enciclopedia* data de

d'Alambert si Diderot. Cuventulu de manecare alu lui Quesnay in opulu seu Tableau economique e: „pauvres paysans pauvre royaume, pauvre royaume pauvre souverain,“ care insemnéza ca, daca suntu tieranii, lucratorii de pamentu seraci, si regimulu e seracu, si daca e regimulu seracu, si domnitoriulu e seracu. Cu aceste deductiuni a voitu Quesnay a trage atentiunea regimului spre inbunatatirea clasei poporului ce cultivéza pamentulu.

(Va urma.)

0 privire fugitiva preste literatur'a romana si lips'a unei istorie critice a literatur'e romane.

(Discursu rostitu de D. Iustinu Popfiiu, profesoriu la archigimnasiu si vice-rectoriu la seminariulu domesticu gr. cat. din Oradea-mare, cu ocasiunea adunarii generali a Asociatiunii transilvane, tienuta la Clusiu in $14/26$ — $16/28$ Augustu 1867).

I.

In faci'a adunarii generali a unei Asociatiuni cá a nóstra, carea si-are maretiulu scopu de a respandí cultur'a si a naintá literatur'a poporului romanu, mi-aducu aminte de cuvintele, ce le inspirase marelui Cichindealu inainte cu vreo 53 ani intr'unu locu alu fabuleloru sale, amorea si zelulu seu natiunale: „Mintea! marita natia romanésca mintea! candu te vei luminá cu invetiaturile, mai alesa natia nu va fi pre pamentu inaintea ta.“

Prea bine, prea trumosu! Nici odata o tíera, nici odata unu poporu n'a fostu si nu va fi mare, déca nu a ocrotitu sciintiele, déca nu a cultivatu artele, déca nu si-a avutu literatur'a sa natiunale!

Ferice dar de acelu poporu, la care s'au desvoltatu si se nutrescu trebuintiele intielesuali; acél'a va devení, trebuie se devina mare; acél'a are dreptu la vietia, la rola istorica; are dreptu la laurulu nevesceditoriu alu nemorii. Ferice de acelu poporu, care are Shakespeari si Corneilli, Schilleri si Petrarci, cari si atunci, candu trupurile loru putredira de multu in sinulu gerosu alu pamentului, vestescu cu limba neperitoria marirea natiunii loru; cari si atunci, candu insa'si natiunea loru si-terminà rol'a activa pre scen'a lumii, — o perenéza in sferele loru memoritórie!

Dupa atatea secle ne inchinàmú si adî cu reverintia su-

venirii vechiloru romani, nu pentruca au gubernatu lumea de pe siepte coline, ci pentruca au avutu Orati si Ciceroni. Incununàmu cu nimbulu gloriei pre anticii elini, nu pentruca au sciutu reportá triumfuri pe campulu lupteloru sangeróse, ci pentruca au creatu si cultivatu scientiele si artea si au redicatu monuminte eterne geniului.

Si déca acést'a e asia, apoi Dloru! e chiaru la locu intrebarea: cum stàmu óre noi cu scientiele, cum stàmu cu literatur'a nationale?! Óre acea vitia, ce pórtu cu mandria numele de „romanu,” viti'a latina, plantata de provedintia cá o insula in mediloculu oceanulu eleminteloru straine, are ea dreptu, are ea titlu a cuprinde locu la més'a popóraloru mari?! Are ea dreptu a sperá viétiá si rola istorica; are ea titlu a pre-tinde parte din nemorire?!

Respundu Dloru: da!

Numerósele nóstre organe de publicitate, cari respandescu lumin'a in tóte partile locuite de romani, multele proeducturi literarie, ce le vedemu aparendu unulu dupa altulu in tóte ramurile sciintieloru; institutele nóstre de cultura, cari se redica superbe pre locurile mai nainte desierte; cele trei Asociatiuni ale nóstre cu sororile loru din Romani'a, cari pórtu inainte flamur'a civilisatiunii, societatea literaria din Bucuresci, carea dupa despartire de secle intr'uní pentru prim'a ora tóte ramurile natiunii romane pre langa altariulu culturei natiunali; au nu vestescu aceste mai potinte decatu ori-ce cuvinte elocinti, cà natiunea care facea se falfaia odinióra triumfatoriu stendardulu de lupta la Valea-Alba si Calugareni, astadi se inchina si ea ideeloru epoci noue si jefesce sciintieloru!

Ei Dloru! dar pana ce ajunse ide'a la triumfu, pana ce se incaldîra tóte inimele si se luminara tóte mintile romane de radiele noue ale sórelui, pana atunci vai! cate pitióre au sangeratu de petrele calii neamblate, cate frunti s'au scaldatu in valuri de sudori, si ah! cate bracie au caditu obosite sub sarcin'a operei grele!

Ca-ci romanulu, de si tractatu cu asprime de sórte, de si trebuia se veghieze vécuri intregu cu fruntea sangeranda si cu palosiulu in mana la hotarele tierci sale, cá se-si apere mosi'a, cá se-si scape esistinti'a politica natiunale; totusi langa Mihai si Stefani erau si Cantemiri si Dositei, cari prin lucrarile loru literarie intretiencau souvenirile strabune si perenau natiunea iubita. Asia e! candu natiunalitatea romana pareá pierduta in lupte cu dusimani, — ea renascú in literatura!

II.

Dati-mi voia, Dloru! a aruncá o privire preste latulu campu ce se numesce: literatura romana. Nu-mi e scopulu a face pe acestu campu o excursiune lunga, ostenitoria, ca-ci nu me iérta nici tempulu, de care dispunu, nici loculu, unde me aflu. Voiu numai a indegetá cá prin trécatu la barbati, cari asudara din tempu in tempu in cultivarea limbei natiunali, ci si dintre acestia mai vertosu la aceia, cari esceleza mai multu prin anticitatea loru, séu cari contribuira mai multu la infflorirea literaturii si se naltiera mai susu preste contempuranii loru, lasandu de astadata la o parte séu abia amintindu pre ceialalti, cari cursera pre aceeasi cale, cu asemene zelu, dar cu mai pucinu succesu.

Dloru! inim'a romana petrece bucurosu cu suvenirea stramosiloru iubiti. Inimele nóstre sunt romane, si se nu iubésca ele a petrece cu memori'a aceloru bravi, cari au celu mai demnu titlu la recunoscinti'a posteritatii?!

Dar cine ar sci óre enará istori'a aceloru inime infrante, cari aruncate de pred'a flacarei nestinse, ce le rodea in timpuri critice, candu totulu parea amortiéla, si-au jertfitu dî si nópte, si-au jertfitu sanetatea si odichn'a intru cultivarea limbei, intru invetiarea si luminarea natiunii?! . . .

Deschideti-ve morminte intunecóse! lasati se ésa inca odata la viétia acei bravi, cari ne-au datu primele carti romane, cari au pusu fundamentulu la maretulu edificiu natiunale, cá se ne desfatámu in trasurile loru nobile, cá se le schimbámu cu flori noue cununile vestedite ce le adórna fruntile maretie.

Ci déca viersu-mi debilu nu strabate in aduncimea mormintelor, nu ve fia greu, nu ve fia frica Dloru! a vení insiive cu mine si a cautá pucinu in giuru in lumea mortilor, in marele cimiteriu, unde jace cenusi'a recita a anteluptatoriloru literaturii natiunali.

Veniti, nu ve fia greu! Acolo jacu iubiti nostri. Veniti, nu ve fia frica! Ei dormu somnulu eternu; nu i voru conturbá, nu i voru desteptá nici sioptele, nici suspinele nóstre.

Dar ah! ce locu e acest'a?! Voiámu se ve conducu Dloru! la loculu gloriiloru nóstre; asteptámu se ve aratu maretiele monuminte, cari le eterniséza numele si vestescu posteritatii meritele loru neuitate. Si éca! cà nu dámu decatu de nisce glie, formate din cenusi'a inimelor, infrante; nu dámu decatu de nisce cruciulitie simple, caduite si ele sub poterea nimicitoria a tempului. Nu ve mirati! ve rogu. Chiaru de pe a cé-

st'a i cunóscemu, cà sunt bravii nostri. Pre ómeni mari si destinsi, pre lucratorii literaturii mai aceeași sórte i astépta la tóte popórele. Unu Camoens, unu Moreau, unu Gilbert, sunt o trista adeverintia a cuvintelorú mele. Si lucratorii spiretulú secerara si la noi mai multa miseria decatu cunune. Costinu móre sub palosiulu calaulú, Scavinu se invenina desperatu de traiu, si ceialalti moru mai toti necunoscuti, uitati, de multe ori persecutati.

„Trista respaltire celorú cari jertfescu

„Viéti'a si odichn'a gintii, ce iubescu!“

Dar in lips'a monumintelorú maretie, fiecare cruciulitia de pe mormintele lorú ne aduce aminte cate o istoria; fiecare gliá ne vorbesce de gloria.

(Va urma).

Producte din specialitatea juridica si din cea istorica in limb'a romanésca.

Spre a indestula si la loculú acest'a interesulu mai multora din publicu, carii voiescu a cunósce incaí cele mai nóua producte juridice si istorice esite in anii din urma in limb'a nóstra, nu facemu mai multu, decatu reproducemu unu estrasu din catalogele unorú librarii, lasandu apoi in voi'a facaruia a se folosi de servitiulu mai alesu alu librarii Sam. Filtsch din Sibiiu, alu lui Enricu Zeidner si Ioanu Persoiu din Brasiovu spre a'si castiga unele séu altele din aceleasi.

Publiculu nostru celu luminatu cere între altele terminologi'a juridica bine alésa si precisata. Pentru cá ómenii de specialitate se scia de unde au se incépa, trebuie se afle neaparatu totu ce s'a facutu pana acum in cutare specialitate nu numai din vechime si stravechime, precum voiescu unii, ci si din secolulu nostru.

Din unu catalogu dela 1864.

Condica civila, adica legiuirile civile impreuna cu condic'a lui Caragea, editata de C. N. Brailoiu. Pretiulu 7 sfanti esemplariulu.

Condica de comerciu dupa cea a Franciei si adaogata de C. N. Brailoiu, Pretiulu 7 sfanti espl.

Condica penala, edit. noua cu modificari din cea noua, editata de Stefanu Burchi. Pretiulu 5 sfanti.

Codulu judiciariu complectu alu Moldaviei (Iasi 1862). Pret. 22 sf.

Codulu civilu romanu. Iasi 1862. Pretiulu 7 sfanti.

Dreptulu comercialu romanu de Scarlatu Ghica, 2 vol. 10 sfanti.

Esplicarea condiceii de comerciu de B. Boerescu. 9 sfanti.

Codulu Procurorilorú de C. N. Brailoiu. 2 sfanti.

Legiuire pentru infiintiarea curtii de casatie. 1 sfantiu.

Regulamentu organicu, edit. a doua din 1847. Bucuresci.

Regulamentu organicu alu Moldaviei, edit. a doua. Iasi 1840.

Manualu administrativu alu Principatulu Moldaviei. Iasi 1854.

Dreptu civilu romanu, de Barbatescu. 14 sfanti espl.
Dreptu comercialu de C. Poppovici. 2 sfanti espl.
Manualu de pravil'a bisericésca. 3 sfanti espl.

Din anulu 1866.

Codicele civile, numitu Alecsandru Ioanu I. Editiune oficiala. Bucuresci 1865. Pag. 325 8° mare.

Codicele penale si procedur'a criminale, totu Alecsandru Ioanu I. Pag. 235. 8° mare. Bucuresci 1866.

Codice de procedur'a civile, totu Alecsandru Ioanu I. Bucuresci 1865. Pag. 149. 8° mare.

Tóte acestea carti de legi elaborate atatu cu respectu la legile si datele vechi ale tiei, catu si la coprinsulu codiciloru francesci remase dela Napoleonu I. au fostu confirmate si sanctiunate de Domnulu tiei dupa ascultarea opiniunei consiliului de statu si alu ministeriului, dupa care apoi s'au si introdusu preste totu.

In a. 1867 au vediutu lumin'a:

Alu II-lea apendice la codicile romanesci coprindiendu constitutiunea, legea electorala, legea gardei cetatiene, legea lucrariloru agricole, legea desfiintiarei monopolului de tutunu, legea impositeloru pe beuturile spirituóse, legea asupra monetei nationale, legea servitiului de percepere si tóte legile, decretetele si regulamentele dela Nov. 1865 pana la Nov. 1867 cu adnotatiuni, trimeteri si coordinaarea testuriloru. De dr. B. Boerescu, avocat. Bucuresci 1867. 4 sfanti.

Istori'a generala de P. Cernatescu, profesoru la academia, corectata si inavutita.

Viati'a a XII Imperatori de Caju Svetoniu Tranquillu, tradusu de G. J. Munteanu, profesoru si directoru la gimnasiulu romanu din Brasiovu. 1867. 4 sfanti. (Va Urma).

Aclusu la raportulu secretariului de sub lit. B.

Conformu §-lui 23 lit. d) dein statutele Asoc., subscrisulu Secretariu in legatura cu raportulu seu, mai are a aduce la cunoscenti'a On. adunari gen. si numele acelor P. I. D. D. membrii ordinari noui ai Asoc., carii s'au inserisu cá atari in decursulu an. Asoc. 1866⁶/₇, cu acea rogare, cá On. adunare se benevoiesca, in sensulu mai susu indigitatului §. dein statute a decide despre acceptarea acelor'a. Acesti membrii ord. noui suntu urmatorii:

Dr. Ioane Arseniu, medicu, m. fundatoriu, cu 52 buc. de auru a 10 franci un'a, cu totulu 520 franci.

D. Alecsandru Lupascu, consiliariu de curte apelativa in Bucuresci, cu 2 Galb., de alta data totu in acestu anu a datu 3 Galb. (96 lei).

D. George Missail, primu greffier al' inaltei curti de cassatiune in Bucuresci, cu 2 Galb.

D. capitanu Georgie Leca, prefectulu judetiului Bâcâu cu locuinti'a in Bucuresci, cu 2 Galb.

Iancu Strajescu, romanu dein Bassarabia (Balti), cu 2 Galb.

Alacsandru Nedelcu, maestru de funii, burgesu si proprietariu de case in Pest'a, cu 200 fl. cá m. fundatoriu in obligatiuni de statu.

Nicolae Sustai membru nou, asesoriu de sedria, pre an. 1866⁶/₇ 5 fl. v. a.

Costinu Rosetu dein tienutulu Bâcâului, cá m. ord. nou pe an. 186⁶/₇
1 Galb.

Lascar C. Catargiu presiedinte alu camerei in Iasi, 4 Galb. (128 lei).

A. Filiti, judecatoriu la curtea apelativa in Bucuresci, 2 Galb. (64 lei).

Gh. Grigore Cantacuzinu, judecatoriu la curtea apelativa in Bucuresci, 3 lire (186 lei).

Costantinu N. Brailoiu, senatoru si avocatulu in Bucuresci, 2 lire (124 lei).

Toma Giusca, trecutu dein viatia, 4 Galb. (128 lei).

George D. Vernescu, avocatulu in Bucuresci, 4 Galb. (128 lei).

Alesandru Vericeanu, prof. si avocatulu, 2 Galb. (64 lei).

Constantinu Orghidanu, avocatulu, 6 Galb. (192 lei).

Vasilie Boerescu, prof. si avocatulu in Bucuresci, 4 Galb. (128 lei).

Dumitru Gianni, dein Bucuresci avocatulu, 4 Galb. (128 lei).

Theodor Veissa, avocatulu, 2 Galb. (64 lei).

Dimitru Ghiculescu, avocatulu, 2 Galb. (64 lei).

Dumitru Frunza, ingineriu in Bâcâu, 2 Galb. (64 lei).

Savastianu Zissu, judecatoriu la curt. ap. in Bucuresci, 2 Galb. (64 lei).

G. G. Meitani, avocatulu in Bucuresci, 2 Galb. (64 lei).

Dumitru Cariagdi, avocatulu in Bucuresci, 2 Galb. (64 lei).

Ioanu Moscu, privatulu in Bucuresci, 1 lira (62 lei).

Ioanu Sachelarie, functionariu in Bucuresci, 1 lira (62 lei).

Alesandru Lahovari, avocatulu in Bucuresci, 2 Galb. (64 lei).

Niculae Lahovari, avocatulu in Bucuresci, 2 Galb. (64 lei).

Ioanu I. Palla, avocatulu in Bucuresci, 2 Galb. (64 lei).

Dumitru Orbescu, avocatulu in Bucuresci, 2 Galb. (64 lei).

Ioanu Leca, agronomu in Bâcau, 1 Nap. (54 lei).

Z. Petrescu, dto. 1 Galb. (32 lei).

Pompiliu Piso, avocatulu in Bucuresci, 3 Galb. (96 lei).

Aristidu Pascalu, avocatulu in Bucuresci, 4 Galb. (128 lei).

Ioane Papiu Popp de Boereni, protopopu in Ciceu-Cristuru, cá membru ord. nou, tacs'a si pentru diploma cu totulu 6 fl. v. a.

Andrieu Francu, V.-Notariulu sedriei com. in Solnoculu dein laintru cu locuinti'a in Deesiu, tacs'a de membru ord. nou si pentru diploma cu totulu 6 fl.

Ioane Filipescu, spanu camerale in Deesiu, tacs'a de membru ord. nou si pentru diploma cu totulu 6 fl.

Ignatiu Siendrea, proprietariu in Rip'a de susu, cá membru nou si pentru diploma 6 fl.

Ioane Dreveu, parochu in Resinariu, membru nou pre an. 186⁶/₇ cu 5 fl.

D. Parianu Mutiu, juristu abs. si Notariu comunale, membru nou pre an. 186⁶/₇ cu 5 fl. v. a.

Dr. Dumitru Racuciu, avocatulu in Sibiiu, membru nou pre an. 186⁶/₇ 5 fl. v. a.

Gavrila Illyes, proprietariu in Clusiu, membru nou fundatoriu cu 210 fl. v. a. in obligatiuni urb. trans. cu couponii dela 1. Jan. 1868.